

trä!

ENTIDNING MED INSPIRERANDE ARKITEKTUR
FRÅN SVENSKT TRÄ · NUMMER 1 · 2023

BIBLIOTEK I FÖRÄNDRING

Mötesplatser med nya funktioner

TRANSPARENS MÖTER
TRADITION I BOLLNÄS
ÅTERBRUKAD
OS-ANLÄGGNING
DETALJERAT BOENDE
I KLIPPIG MILJÖ

TRÄ MÖTER
Anna Cabrajic

KUNSKAP
Skogsbruk
förr och nu

Samverkan stärker de historiska banden

En byggnad berättar! Det finns många skäl till att bevara och återbruka äldre byggnader, såväl hela som delar av dem. Att de ofta är vackra är inte tillräckligt, inte heller ålder i sig är ett skäl att skydda en byggnad eller byggnadsdel mot rivning eller förvanskning.

TEXT Stina Hagelqvist

KULTURMILJÖVÅRDEN HAR UNDER hela 1900-talet diskuterat antikvariska principer och vilka egenskaper som kan ligga till grund för de eventuella kulturhistoriska värden som tillskrivs platser, byggnader och byggnadsdelar. I dagsläget kan vi se att varje byggnad är unik och att i princip varje byggnad har potential att berätta något om sitt historiska sammanhang, att den utgör en resurs för framtiden och därmed inte bara kan, utan också bör, återanvändas när så är rimligt.

Äldre träkonstruktioner med sina ingående delar har inte bara lång teknisk livslängd utan också stora möjligheter att belysa en tid, en plats och unika byggnadssituationer. Detta framgår av det nya djurskyddscentret »Fauna« i djurparken Bruderhaus i Eschenbergskogen utanför Winterthur i norra Schweiz. Det nya forsknings- och utbildningscentret utgörs av en äldre om- och tillbyggd lada. Trots att byggnaden som helhet inte ansågs ha tillräckligt kulturhistoriskt värde för att formellt skyddas ställdes krav från staden att takkonstruktionen skulle vara avläsbar för att den berättar något om parkens historia.

Djurparken är en av Schweiz allra äldsta, öppnad 1890, och belägen på platsen för ett medeltida franciskanerkloster. Parkens äldsta byggnad – dagens restaurang – lär vara uppförd på grunden till klosterkapellet på 1830-talet då det sedan länge avvecklats och skogs- och viltvård introducerades.

I projektet har arkitektkontoret Marazzi Reinhardt återanvänt och förnyat takstolarna i ladan som byggts om och till för att ge rum åt föreläsningssalar och bibliotek samt lager, omklädningsrum och verkstäder.

LADANS TAKKONSTRUKTION AV massiv gran utgörs av två enklare takstolar samt sparrar som vilar på långsgående bindbjälkar. Volymer, bestämd av takstolarnas antal, konstruktion och sparrarnas lutning, är inte jättestor och antyder att utrymmesbehovet inte var omfattande när ladan byggdes. Takfallets lutning berättar om både lokal tradition och taktäckningsmaterial och utgör en av byggnadens mest karaktäristiska kännetecken som återkommer i tillbyggnaden. Det

»Fauna« av Marazzi Reinhardt, med återanvända och förnyade takstolar i de moderniserade föreläsningssalarna.

mest intressanta är spåren av tillverkningsprocessen, vilka visar att ladan är av yngre datum, möjligen från tiden då parken bildades. Dimensioner och tunna räfflor i ytstrukturen antyder maskinell tillverkning. Spåren blir en årsring som berättar om den äldre byggnadens tillkomst och om det sena 1800-talets industrialisering med ångsågar som var startpunkten för dagens byggnadsindustri och utvecklingen av nya konstruktionslösningar.

TILLSAMMANS MED EN ny förstärkande takkonstruktion av sparrar som överför lasterna till betongstommen samt nytt underlagstak jämte de äldre takstolarna och taksparrarna berättar det stora konferensrummet också om ladans ombyggnad och de

vedermödor som bevarandet faktiskt innebär. Utmaningarna var flera och bestod i att inordna den äldre träkonstruktionen i principerna för moderna konstruktioner och hållfasthetskrav, bevara och skydda takstolarna under ombyggnaden och utgrävningen för källarvåningen samt lyfta dem på plats på det nya upplaget av betong.

Den nya konstruktionen kommer i sinom tid att bilda en ny berättelse som inte bara handlar om dagens ingenjörskonst, utan också om vår tids uppfattning om kulturhistoriskt värde och vikten av återbruk. Tillsammans uppvisar de i varandra integrerade takkonstruktionerna kontinuitet och en tro på och tillit till trävirkets möjligheter. Lika mycket då som nu prövades träkonstruktionens förmågor. 🌳